

ΠΑΝΟΣ ΚΑΡΝΕΖΗΣ

Ο λαβύρινθος

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

ΠΑΝΟΣ ΚΑΡΝΕΖΗΣ

Ο λαβύρινθος

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

Θέση υπογραφής δικαιούχου δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας,
εφόσον αυτή προβλέπεται από τη σύμβαση

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις της ελληνικής νομοθεσίας (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής άδειας του εκδότη κατά οποιονδήποτε τρόπο ή μέσο (ηλεκτρονικό, μηχανικό ή άλλο) αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

Εκδόσεις Πατάκη – Σύγχρονη ελληνική λογοτεχνία

Πεζογραφία – 538

Πάνος Καρνέζης, *Ο λαβύρινθος*

Υπεύθυνος έκδοσης: Κώστας Γιαννόπουλος

Επιμέλεια-Διόρθωση: Μαρία Σεβαστιάδου

Copyright© Σ. Πατάκης ΑΕΕΔΕ (Εκδόσεις Πατάκη) και

Πάνος Καρνέζης, Αθήνα 2022

Πρώτη έκδοση στην αγγλική γλώσσα με τίτλο *The Maze*,

Jonathan Cape, Λονδίνο 2004

Πρώτη έκδοση στην ελληνική γλώσσα από τις εκδόσεις

Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2004

Δεύτερη αναθεωρημένη έκδοση στην ελληνική γλώσσα από τις

εκδόσεις Μακόντο, Αθήνα 2011

Νέα έκδοση από τις Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα, Οκτώβριος 2022

KET E466 ΚΕΠ 675/22

ISBN 978-618-07-0254-5

ΠΑΝΑΓΗ ΤΣΑΛΔΑΡΗ (ΠΡΩΗΝ ΠΕΙΡΑΙΩΣ) 38, 104 37 ΑΘΗΝΑ.
ΤΗΛ.: 210.36.50.000, 210.52.05.600, 801.100.2665, ΦΑΞ: 210.36.50.069
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: ΕΜΜ. ΜΠΕΝΑΚΗ 16, 106 78 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ.: 210.38.31.078
ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑ: ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ (ΓΕΡΜΑ ΠΟΝΤΟΥ - ΠΕΡΙΟΧΗ Β' ΚΤΕΟ),
570 09 ΚΑΛΟΧΩΡΙ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ, ΤΗΛ.: 2310.70.63.54, 2310.70.67.15, ΦΑΞ: 2310.70.63.55
Web site: <http://www.patakis.gr> • e-mail: info@patakis.gr, sales@patakis.gr

*Η σκιά του ανθρώπου που βαδίζει στον ήλιο κρύβει
περισσότερα αινίγματα από όλες τις θρησκείες
– παλιές, τωρινές και μελλοντικές*

Τζόρτζιο ντε Κίριχο

Πρόλογος

ΟΙ ΚΩΔΩΝΟΚΡΟΥΣΙΕΣ ΑΚΟΥΣΤΗΚΑΝ παράξενες στη γαλήνη της αυγής. Ο ήχος ταξίδεψε πάνω από τις κεραμιδένιες στέγες και πέρα από την εγκαταλειμμένη πόλη, όπου εξαρτήματα πυροβόλων ήταν σκορπισμένα ανάμεσα σε σιδερένιους σκελετούς κρεβατιών, δρύινα τραπέζια και σπασμένες ντουλάπες. Η παλιά μοτοσικλέτα ενός ταχυδρόμου ήταν ακουμπισμένη σε έναν τοίχο. Κουρέλια από βελούδινες κουρτίνες ανέμιζαν σε κάποιο παράθυρο ενός μεγάλου σπιτιού. Ένα σύννεφο από κόκκινη σκόνη μπήκε στο σαλόνι, κουβαλώντας μαζί χώμα από το οροπέδιο, μαραμένα τριαντάφυλλα και κομμάτια καφλισμένο χαρτί. Στην κάποτε μεγαλοπρεπή σάλα υπήρχαν μοναχά ένας ξεκοιλιασμένος πορφυρός καναπές, η κροσσωτή γωνία ενός χαλιού, ένα τραπέζι-σκακιέρα, όπου η μαονένια επιφάνεια ήταν χαραγμένη με μαχαίρι. Στο ξύλινο παρκέ, δίπλα σε έναν σωρό καστανόχωμα

και ξεραμένα λουλούδια, ήταν πεταμένο το δέρμα μιας λευκής λεοπάρδαλης χωρίς κεφάλι, ουρά και πόδια. Στο άλλο άκρο του δωματίου κάτι που έμοιαζε με την πλώρη μιας μικρής βάρκας ήταν στην πραγματικότητα μια τεράστια μπανιέρα, στην καρίνα της οποίας κάποιος είχε δηλώσει την απόλυτη περιφρόνησή του με μια ιερόσυλη πράξη αφόδευσης.

Ο ξαφνικός θόρυβος μικροσκοπικών ποδιών στο σανιδένιο πάτωμα τάραξε τη σιωπή: ένας αρουραίος διέσχισε τον όλεθρο σταματώντας μια στιγμή να οσφρανθεί τον αέρα. Πέρασε μέσα από τις δέσμες του ήλιου και από μια χαραμάδα στην μπαλκονόπορτα βγήκε στη βεράντα. Στον κήπο ένα σχολαστικό ποδοπάτημα είχε καταστρέψει τα παρτέρια με τα λουλούδια και τα αρωματικά βότανα. Μια κερασιά είχε δεχτεί την επίθεση ενός τσεκουριού και από τότε τα φύλλα της είχαν ξεραθεί και πέσει. Όταν βγήκε ο ήλιος, ένα σμήνος κοράκια πάνω στα κλαδιά του δέντρου πέταξαν στον αέρα.

Ξεριζωμένοι θάμνοι κύλησαν στους χωμάτινους δρόμους. Πέρα από έναν ακάλυπτο οχετό γεμάτο ξεραμένα περιττώματα απλωνόταν ένας λαβύρινθος από στενά σοκάκια – κανένας δεν υπήρχε ούτε σε εκείνα τα φτωχικά σπίτια. Στην πλατεία το δημαρχείο είχε καεί και η στέγη είχε καταρρεύσει. Τα κοράκια φτερούγισαν προς τα περίχωρα της πόλης. Σε κάποια απόσταση από τα τελευταία σπίτια, στη μέση του επαρχιακού δρόμου, κείτονταν κουφάρια νεροβούβλων, ζεμένων ακόμα σε κάρα φορτωμένα με λεία που

είχε σκεπάσει η σκόνη: έπιπλα, ένα βουβό ρολόι εκκρεμές, μια βαριά Βικτρόλα. Τα κοράκια κάθισαν πάνω στα νεκρά ζώα, που οι σάρκες τους ήταν σε προχωρημένη αποσύνθεση· η έξοδος πρέπει να είχε γίνει αρκετές εβδομάδες νωρίτερα.

Ο ήλιος σκαρφάλωσε κι άλλο. Ο αέρας έδωσε μια στροφή στους τροχούς των παρατημένων κάρων. Δυο κοράκια τσακώθηκαν για ένα σάπιο κομμάτι κρέας. Οι κωδωνοκρουσίες σταμάτησαν. Μια ανοιξιιάτικη μέρα άρχιζε. Αργά αργά το οροπέδιο έσβησε την πόλη από το αιώνιο τοπίο της Ανατολίας.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

Η οπισθοχώρηση

Ο ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΑΡΧΗΣ ΝΕΣΤΩΡ ανακάθισε στο ράντζο και έτριψε τα μάτια του, που ήταν θαμπά και άχρωμα, σαν η αδιάκοπη συνήθειά του να τα τρίβει με τους κόμπους των δαχτύλων να είχε ξεφτίσει τη γυαλάδα τους. Χασμουρήθηκε και ξεκλείδωσε το μπαούλο με τα κλειδιά που κρέμονταν στον λαιμό του. Το μπαούλο ήταν γεμάτο ρούχα, σιδερωμένα και προσεχτικά διπλωμένα, κάποια από τα οποία δεν είχε φορέσει καθόλου σε αυτή την εκστρατεία: μια επίσημη στολή παρέλασης με παράσημα και διεμβολές, μια μαύρη για βραδινές δεξιώσεις με πέτα από σατέν και χρυσές επωμίδες, ένα κοντό χιτώνιο ιππασίας με χρωματιστά αμφιμασχάλια. Έψαξε στο μπαούλο. Κάτω από τις μπότες από μαύρο λουστρίνι και με ασημένια σπιρούνια βρήκε το πακέτο με ό,τι του είχε στείλει η γυναίκα του από την αρχή του πολέμου: χριστουγεννιάτικες και πασχαλινές κάρτες, αποκόμματα εφημε-

ρίδων, μια καρτ ποστάλ από κάποια παραθαλάσσια λουτρόπολη, μια παιδική ζωγραφιά καμωμένη με χρωματιστά κραγιόνια. Τράβηξε το λάστιχο που ήταν δεμένο γύρω από τα γράμματα και τα άφησε να πέσουν στο πάτωμα.

Μέσα στην καρότσα έκανε ζέστη και ήταν σκοτεινά. Ο μουσαμάς που κάλυπτε τη σκεπή και τα πλάγια δεν άφηνε καθόλου φως να μπει μέσα ή ζέστη να ξεφύγει. Ο συνταγματάρχης Νέστωρ ένωσε ναυτία. Ο λαιμός του ήταν στεγνός, μα δε διψούσε ούτε για νερό ούτε για φρέσκο αέρα. Σηκώθηκε όρθιος και πάσχισε να κρατήσει την ισορροπία του καθώς το καμιόνι κλυδωνιζόταν πέρα δώθε. Δρασκελίσε την αλληλογραφία του, έσκυψε πάνω από τη σόμπα, σήκωσε το σκέπασμα της κατσαρόλας με μια τσιμπίδα και έβγαλε από μέσα μια γυάλινη υποδόρια σύριγγα. Τη γέμισε με το υγρό μιας μικρής φιάλης, σήκωσε το μανίκι του, έδεσε το λάστιχο σφιχτά πιο πάνω από τον αγκώνα και έκανε την ένεση της μορφίνης.

Το καμιόνι συνέχισε το ταξίδι ανάμεσα στις λακούβες του χωματόδρομου. Ριπές καυτής σκόνης έπεφταν πάνω στον μουσαμά της σκεπής σαν τυφλές τουφεκιές του εχθρού. Η εξάτμιση έσκασε και η οσμή της βενζίνης ξύπνησε τον μέραρχο σαν την ανεπιθύμητη μυρωδιά αμμωνίας. Ο ήλιος έριξε τη σκιά του οχήματος στο νιτρικό χρώμα: ένας μεγάλος σκαραβαίος που σάλευε αργά στον καύσωνα. Ολόγυρα υπήρχαν άγονοι λόφοι. Η άκρη του δρόμου ήταν σπαρμένη με ξασπρισμένα κόκαλα από πουλιά και καμήλες.

Νιώθοντας τη μορφίνη στο αίμα του, ο μέραρχος σήκωσε τα μάτια ψηλά και χαμογέλασε. Σύντομα το ναρκωτικό είχε σβήσει την κούραση και τη δίψα του. Η ανάρτηση έτριξε και ένα τενεκεδένιο κύπελλο κύλησε στο πάτωμα. Ο άνεμος έφερε προς το μέρος του τη φωνή του στρατιωτικού ιερέα.

«... οί πτωχοί και οί ένδεείς· ζητήσουσι γάρ ύδωρ, και ουκ ε̐σται, ή γλωσσα αυτών από της δίψης εξήρανθη· ε̐γώ Κύριος ό Θεός, ε̐γώ έπακούσομαι ό Θεός Ισραήλ, και ουκ ε̐γκαταλείψω αυτούς».

Για μια στιγμή ο μέραρχος ξέχασε τη φορική και αισθάνθηκε σαν να έπλεε ακυβέρνητος σε μια γαλήνια θάλασσα. Η θάλασσα ήταν ο προορισμός τους – αλλά όχι ο τελικός· αυτός ήταν η πατρίδα. Πάντως αν έφταναν στα παράλια, θα είχαν πολλές ελπίδες να γλιτώσουν. Τα μάτια του δάκρυσαν από τα καυσαέρια. Μόνο τώρα πρόσεξε τους κρότους της τρύπιας εξάτμισης και ο ναρκωμένος νους του τους παρερμήνευσε. Δέχονταν επίθεση; Μα δεν ένιωσε ιδιαίτερη ανησυχία, σαν μια ενέδρα να μην ήταν απειλή, αλλά ένας απλός μπελάς. Όταν το καμιόνι πήρε μια στροφή του δρόμου, λίγο φως τρύπωσε από μια σχισμή στη θυρίδα της καμπίνας του οδηγού και η σκόνη στην καρότσα άστραψε. Έξω τα όρνεα διεγράφαν κύκλους πάνω από τα κεφάλια των στρατιωτών που βιάδιζαν.

«Άλλὰ άνοιξω έπί τών όρέων ποταμούς και έν μέσω πεδίων πηγάς· ποιήσω τήν έρημον εις έλη ύδάτων και τήν διψώσαν γήν έν ύδραγωγούς».

Η μεραρχία ήταν στον δρόμο από την αυγή. Τι ώρα

ήταν; Ο μέραρχος Νέστωρ ήξερε μόνο πως ήταν μέρα, είχε ζέστη και βρίσκονταν ακόμα στην ερημιά. Πότε είχαν μπει σε αυτό τον λαβύρινθο; Αν ήταν νηφάλιος, θα μπορούσε να απαντήσει, αλλά η μορφήν είχε στραγγίξει τη μνήμη του. Στον ορίζοντα σίφουνες σκόνης εκσφενδονίστηκαν προς τον ουρανό. Ο ηλικιωμένος αξιωματικός έβηξε. Τα μάτια του βάρουναν και ξανάπεσε στο ράντζο.

«Θήσω εἰς τὴν ἄνυδρον γῆν κέδρον καὶ πύξον καὶ μυρσίνην καὶ κυπάρισσον καὶ λεύκην».

Η φωνή που απάγγελλε απομακρύνθηκε και ο μέραρχος βυθίστηκε αργά σε έναν ύπνο δίχως όνειρα.

Τον Αύγουστο η αναμονή είχε τελειώσει. Εκείνο το πρωί ένας κόκκινος και δυσοίωνος ήλιος είχε ανατείλει. Κάτω από τον ήλιο ο ορίζοντας είχε εμφανιστεί σαν γραμμή τραβηγμένη με συμπαθητική μελάνη και σε λίγο φανερώθηκε όλη η στέπα της Ανατολίας, μια ατέλειωτη πεδιάδα σπαρμένη εδώ κι εκεί με λόφους, μυρτιές και αρχαία ερείπια. Και τότε άρχισε. Το μπαράζ του πυροβολικού σήμανε την αρχή της αντεπίθεσης του εχθρού. Τα πυροβόλα σφυροκόπησαν τα χαρακώματα και σε λίγο, όταν οι πυροβολαρχίες σίγασαν, ξεπρόβαλε το πεζικό μέσα από το προπέτασμα του καπνού. Ήταν δέκα μεραρχίες στο μέτωπο και ο εχθρός ήρθε σε κύματα πίσω από τις ξιφολόγχες του, λαχανιάζοντας. Διέσχισαν τρέχοντας την άγονη πεδιάδα, ανέβηκαν τους οχυρωμένους λόφους και ούτε το συρματοπλέγμα ούτε τα πολυβόλα δεν μπο-

ρούσαν να τους σταματήσουν. Οι νεκροί συσσωρεύτηκαν στα νεροφαγώματα, αλλά άλλοι έρχονταν πίσω τους, μέχρις ότου το ένα μετά το άλλο όλα τα οχυρά καταλήφθηκαν.

Ο συνταγματάρχης ήταν στο κρεβάτι όταν άρχισε η επίθεση. Το προηγούμενο βράδυ είχε παραστεί σε έναν χορό σε μια γειτονική πόλη που κράτησε μέχρι αργά τη νύχτα. Είχε δεχτεί την πρόσκληση που του μετέφερε ο πρόεδρος του τοπικού συνδέσμου με ευχαρίστηση, γιατί η μακρόχρονη απραξία του μετώπου είχε μουδιάσει τις αισθήσεις του. Είχε τις απόψεις του για την κατάσταση του πολέμου και τις είχε γνωστοποιήσει στους ανωτέρους του: η παρούσα αδράνεια δεν παρέτεινε την ειρήνη, αλλά αύξησε την πιθανότητα μιας μεγαλύτερης καταστροφής. Αλλά εδώ και αρκετό καιρό η απογοήτευσή του, όπως και πολλών άλλων αξιωματικών και φαντάρων, είχε παραχωρήσει τη θέση της στην απάθεια. Όταν ένα χαρούμενο τσούρμο από καλλιεργημένες κυρίες και πλούσιους εμπόρους τού έστησαν ενέδρα στη χοροεσπερίδα, εκείνος αρνήθηκε να συζητήσει τον πόλεμο, λέγοντας μοναχά πως, κατά τη γνώμη του, το μέτωπο ήταν η τροχισμένη κόψη ενός μαχαιριού μπηγμένου στα πλευρά του εχθρού, και όποιος πίστευε πως μπορούσε να υπάρξει ειρήνη χωρίς το μαχαίρι να βγει προσεχτικά κορόιδευε τον εαυτό του. Εκείνο το βράδυ πέρασε την περισσότερη ώρα στον μπουφέ γεύομενος τα φαγητά και μόνο μετά τα μεσάνυχτα, όταν η ορχήστρα έπαιζε το Ρόζεν άους ντεμ Ζούντεν, επέ-

τρεψε στον εαυτό του να υποκύψει στις παρακλήσεις μιας αστραφτερής καλλονής και πήρε τη γενναία απόφαση για έναν άνδρα της ηλικίας του να χορέψει σύμφωνα με τον γοργό βιεννέζικο τρόπο. Εκείνο το βάλς ηκούσε ακόμα στα αυτιά του όταν ο κανονιοβολισμός του εχθρού είχε αρχίσει την αυγή.

Όλα τελείωσαν σε δυο ημέρες. Στο τοπίο υπήρχαν τώρα σκορπισμένα πτώματα σε αποσύνθεση, εγκαταλειμμένες οχυρώσεις και τηλεγραφικοί πάσσαλοι με κομμένα σύρματα. Ό,τι απέμεινε από τον στρατό, χωρισμένο σε απείθαρχες μονάδες που αφηφούσαν τις διαταγές των ανωτέρων τους, έτρεχε να σωθεί· ο πόλεμος στη Μικρασία είχε χαθεί. Στη δίνη της ήττας η αποδεκατισμένη μονάδα του συνταγματάρχη Νέστορα, λιγότεροι από χίλιοι άνδρες, διατηρούσε την πειθαρχία της και προσπαθούσε να βρει διέξοδο μες στον λαβύρινθο και να φτάσει στη θάλασσα. Έπρεπε να αποφύγουν την επαφή με τον εχθρό. Ταξίδευαν για μέρες, αλλάζοντας κατεύθυνση κάθε φορά που υποπτεύονταν κάποια ενέδρα στον δρόμο, αλλά ακόμα δεν είχαν αντικρίσει την ακτή. Επίσης, η επικοινωνία με το γενικό επιτελείο είχε χαθεί και πολλοί υποψιάζονταν πως το υπόλοιπο εκστρατευτικό σώμα είχε ήδη εγκαταλείψει τη μικρασιατική χερσόνησο.

Όπως και να είχε το πράγμα, ο μέραρχος αρνιόταν να σηκώσει τη λευκή σημαία.